

Souhrnný přehled podpory ČR běloruské občanské společnosti od zmanipulovaných prezidentských voleb v srpnu 2020

Politická podpora

- Představitelé ČR **jednoznačně odsoudili loňské represe** po zmanipulovaných prezidentských volbách v Bělorusku v srpnu 2020 a veřejně kontinuálně apelují na propuštění politických vězňů v Bělorusku.
- **Podpora** demokratickým silám a bojovníkům za svobodu byla vyslovována **napříč politickým spektrem**, vládními představiteli i zástupci Parlamentu.
- Ministr zahraničí přijal v září 2020 představitele běloruské opozice P. Latušku. Později se také spojil se S. Tichanovskou.
- Na pozvání Senátu ČR Prahu v červnu 2021 navštívila **S. Tichanovská**. Přijata byla nejvyššími ústavními činiteli (prezident, předsedové obou komor Parlamentu, předseda vlády, ministrem zahraničí, opozice aj).
- Mnozí čeští zákonodárci svými dopisy morálně podporují politické vězně v Bělorusku.

Diplomatické aktivity

Ministerstvo zahraničních věcí (MZV)

- MZV zorganizovalo opakovaná setkání s představiteli běloruské menšiny v ČR.
- MZV je v kontaktu s představiteli týmu S. Tichanovské, která v zahraničí nejednou využila prostor českých ambasad ke společenským akcím (Washington, Paříž).
- Ke zviditelnění českých aktivit přispívá i fakt, že v Praze sídlí **Rádio svobodná Evropa / Rádio svoboda**, ve kterém každoročně pobývají na stážích stipendisté řady zemí – včetně Běloruska. Osudy některých z nich jsou spojeny se současnou situací v Bělorusku.
 - *Například jeden z nejbližších spolupracovníků S. Tichanovské F. Viačorka či blogger a politický vězeň I. Losik.*
- Kromě obecných politických výzev k propuštění politických vězňů MZV opakovaně a konkrétně intervenovalo za propuštění právě I. Losika z humanitárních důvodů.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

- ČR patří mezi iniciátory tzv. **Vídeňského mechanismu OBSE** (4. listopadu 2021) a **Moskevského mechanismu OBSE** (září 2020), které byly spuštěny ve světle nadále se zhoršující lidskoprávní situace v Bělorusku, kde je dnes téměř 900 politických vězňů (údaje nevládní organizace Vjasna).

Organizace spojený národů (OSN)

Vybraná vystoupení na půdě OSN:

- **25. září 2020** - projev předsedy vlády A. Babiše v rámci všeobecné rozpravy 75. zasedání VS OSN (v rámci projevu kritika Běloruska)
- **22. ledna 2021** - projev náměstka ministra zahraničí na neformálním zasedání Rady bezpečnosti OSN (ve formátu Aria) ke svobodě médií v Bělorusku
- **23. září 2021** - projev ministra zahraničních věcí J. Kulhánka v rámci národního projevu během všeobecné rozpravy 76. Valného shromáždění OSN (v rámci projevu kritika Běloruska)
- **8. října 2021** - projev ministra zahraničních věcí J. Kulhánka na neformálním zasedání Rady bezpečnosti OSN (ve formátu Aria) k situaci v Bělorusku (ČR byla jedním z kosponsorů daného zasedání)

Evropská unie (EU)

- V rámci EU podporovala ČR od začátku aktivní vystupování vůči Lukašenkovu režimu, který nesl odpovědnost za povolební represe. ČR podporuje udržování pozornosti mezinárodního společenství na situaci v Bělorusku.
- ČR vždy velmi aktivně podporovala přijímání jednotlivých **sankčních balíčků** (5. balík má být schválen 2. prosince) s důrazem na dopad na osoby odpovědné za porušování lidských práv, represe apod., a nikoli na běžné občany.
- V září 2020 ČR prezentovala společně s Polskem, Litvou a Estonskem non-paper k možnostem unijní politiky vůči Bělorusku ve střednědobém horizontu. Premiéři zemí V4 dále dali podnět k přípravě návrhu ekonomického plánu pro Bělorusko, který by měl být implementován, pokud by v zemi došlo k dostatečným demokratickým změnám (Evropská komise předložila v květnu 2021).

Rada Evropy

- ČR pravidelně vystupuje na obhajobu dodržování lidských práv v Bělorusku.
 - *Bělorusko není členem Rady Evropy.*
- 27. září 2021 byla zveřejněna a předána **Cena Václava Havla za lidská práva**, kterou uděluje Rada Evropy. Její **laureátkou byla letos Maryja Kalesnikavová**, jedna z vůdčích osobností běloruské opozice. Cenu převzala osobně za vězněnou aktivistku její sestra Taťjana Chomičová.

Lidská práva, projekty transformační spolupráce

- Lidskoprávní podpora a spolupráce s občanskou společností je dlouhodobě významným, ne-li hlavním prvkem české politiky vůči Bělorusku. Bělorusko patří mezi prioritní země programu **transformační spolupráce MZV** od vzniku tohoto nástroje v roce 2004 a každoročně je z tohoto programu financováno.
 - *Poslední měsíce se situace v Bělorusku stále zhoršuje a zužuje se prostor pro nezávislé aktivity a jejich podporu. Situaci dále komplikuje složitá dopravní*

spojení (neexistence přímých a cenově dostupných spojů mezi Běloruskem a členskými státy EU), ale i situace s pandemií COVID-19.

- V reakci na zmanipulované volby v srpnu 2020 Vláda ČR rozhodla o **poskytnutí pomoci na podporu humanitárních a občanských potřeb v Bělorusku v období let 2020 a 2021**. Z rozpočtu MZV bylo **na podzim 2020 vyčleněno 8 milionů Kč**, které byly využity na navýšení běžících dotačních titulů transformační spolupráce v Bělorusku. **Na rok 2021** byly na základě téhož vládního usnesení a také v reakci na návštěvu S. Tichanovské **vyčleněny dodatečné prostředky na pomoc občanské společnosti v Bělorusku ve výši 5,6 milionů Kč**.
- V letošním roce byla ČR jedním ze zakládajících členů **International Accountability Platform for Belarus**, kterou podpořila částkou 0,5 milionů Kč. Platforma má za cíl shromažďovat a třídit informace o porušování lidských práv v zemi.

Humanitární pomoc a rozvojová spolupráce

- Na základě usnesení vlády č. 878 ze dne 24. srpna 2020, byla v rámci programu Ministerstva vnitra **MEDEVAC** realizována humanitární evakuace běloruských občanů pronásledovaných režimem Alexandra Lukašenka, kdy bylo v období od září do prosince 2020 do ČR evakuováno celkem 60 osob (35 pacientů, 25 rodinných příslušníků), kterým byla poskytnuta **zdravotní i psychologická péče**.
- V návaznosti na úspěšnou realizaci humanitárních evakuací schválila Vláda ČR Usnesením č. 95 ze dne 1. února 2021 přijetí vybraných zdravotnických pracovníků z Běloruska a jejich rodinných příslušníků do ČR. Na základě tohoto usnesení bylo v rámci programu MEDEVAC v období od února do května 2021 přijato 13 běloruských zdravotníků, plus 16 jejich rodinných příslušníků, celkem tedy 29 osob. Program MEDEVAC pro přijaté osoby zajistil cestu do ČR, ubytování, základní materiální podporu, úvodní kurzy českého jazyka a podporu v procesu nostrifikace jejich vzdělání.
- Bělorusko **nepatří** mezi prioritní země zahraniční rozvojové spolupráce ani humanitární pomoci ČR. V zemi tak jsou běžně realizovány pouze malé lokální projekty (MLP) a případně projekty rozvojově-ekonomického partnerství (B2B).
- **Na rok 2021 byly schváleny dva MLP** v hodnotě cca 800.000 Kč, zaměřené na podporu mateřské školy (hřiště a kancelář defektologa) a charitního pracoviště v Minsku (schodolez pro handicapované).
- V souvislosti s dopady interní situace na obyvatelstvo i pokračování pandemie COVID-19 je **v letech 2020 a 2021 realizována též humanitární pomoc**. V prosinci 2020 Ústřední krizový štáb rozhodl o vyhovění žádosti Běloruska o **materiální covidovou pomoc** – v součinnosti s Českým červeným křížem bylo do země dopraveno 30 tisíc respirátorů, 30 tisíc ochranných rukavic a 2 tisíce ochranných brýlí v souhrnné hodnotě 2 mil. Kč.
- V květnu 2021 byl MZV schválen projekt **humanitární projekt** běloruské Charity se zaměřením na psycho-sociální pomoc postiženému obyvatelstvu v Minské a Mogilevské oblasti. Hodnota projektu je 1,7 mil. Kč.

Stipendia

- V oblasti školství ČR (MŠMT) připravila na podzim 2020 **zvláštní program** pro zainteresované vysoké školy, v jehož rámci je podporována částkou 150.000 Kč na jednoho běloruského studenta, postiženého represemi, jenž se rozhodl pokračovat ve vzdělávání v ČR.
- **ČR se letos zapojila do unijního programu EU4Belarus – SALT (*Support for Advanced Learning and Training*)**, jehož prostřednictvím mohli žádat běloruští studenti o stipendia na svá vysokoškolská studia v ČR, Litvě, Lotyšsku a Polsku.
 - *Program je určen studentům studujícím na vysokých školách od akademického roku 2020/2021 a těm, kteří podali žádost o přijetí na akademický rok 2021/2022 a splňují alespoň jedno z následujících kritérií: a) trpěli represemi a byli nuceni opustit Bělorusko; b) mají finanční potíže nebo nedostatek finančních prostředků; c) zdravotní postižení.*

Vízová podpora

- ČR má nadále v Minsku funkční zastupitelský úřad. Velvyslanectví v Minsku patří aktuálně mezi vízově důležité a exponované úřady.
- Zastupitelský úřad v Minsku přijímá a vyřizuje žádosti mimo jiné i pro studenty v programech zrychlené procedury, ale také pro zaměstnance a rodinné příslušníky Rádia Svobodná Evropa / Rádia Svoboda v Praze; nezávislé novináře, studenty a obhájce lidských práv aj.).

Podpora Litvy v souvislosti instrumentalizací migrace ze strany běloruského režimu

- 24. července 2021 byla do Litvy doručena materiální pomoc ČR v hodnotě 3,2 mil. Kč, hrazena z programu Ministerstva vnitra Pomoc na místě. ČR tak reagovala na žádost litevského Ministerstva vnitra o pomoc v rámci Evropského mechanismu civilní ochrany (UCPM). Materiální pomoc obsahovala 20 stanů, 100 skládacích lůžek s matrací, 500 dek, 20 topidel a 500 spacích pytlů ze zásob Hasičského záchranného sboru ČR.
- V návaznosti na poskytnutý materiální dar schválila dne 23. srpna 2021 Vláda ČR peněžní dar Litevské republiky ve výši 13,5 mil. Kč. Peněžní dar Ministerstvu vnitra Litevské republiky bude využit na výstavbu fyzické bariéry na litevsko-běloruských hranicích.

Zřízení kanceláře běloruské opozice

- V souladu s přáním nejvyšších ústavních činitelů **rozpracovalo MZV možnost zřídit v ČR zastoupení běloruské opozice**, podobně jako funguje od července v Litvě.
- Uskutečnila se řada jednání se zainteresovanými partnery včetně tuzemských nevládních organizací a **vypracováno bylo několik variant dalšího postupu**.
- Proces zřízení pobočky by byl náročný a předpokládal by legislativní změny, a tedy i projednání v Parlamentu ČR. Při takovém kroku je rovněž nutné zvažovat dopady, jaké by rozhodnutí mohlo mít na budoucnost velvyslanectví ČR v Minsku, včetně jeho dalších aktivit na podporu občanské společnosti.
- Z výše uvedených důvodů **bude konečné rozhodnutí o dalším postupu na novou vládu vzešlou z říjnových voleb** do Poslanecké sněmovny ČR.

Datum vydání: 6. prosince 2021